

УВОДНА РИЈЕЧ

Уважене колеџе, цијењени ђосџи, драџи ѓријажџели, ѓошџивани учесници Научноџ скуџа "**Међународно ѓпризнање Црне Горе**", срдочно вас ѓоздрављам у име орџанизатора и своје лично и изражавам задовољство што сте се одазвали нашем ѓозиву. Наше задовољство је уџолико веће што ће у дводневном раду учесџивовати ѓознати научници: историчари, ѓравници, анџројолози, филозофи, књижевници, историчари књижевности, архивисти, медицинари, који ће својим саопштењима настојати да ѓомјере ѓранице досадашњих сазнања о два значајна историјска доџађаја међусобно ѓовезана - 140 ѓодина биџке на Граховцу и 120 ѓодина Берлинскоџ конѓреса.

Часџ ми је да и ѓособно ѓоздравим министри за ѓросвјету и науку, ѓошџодина Драђана Кујовића и ѓошџредсједника Скуџишџине ошџине Никшић, др Раца Мијановића.

Орџанизациџи Научноџ скуџа "**Међународно ѓпризнање Црне Горе**" ѓрисиџуџили смо са увјерењем да је ријеч о замашном историјском ѓроцесу не само за Црну Гору и о значајном научном ѓишњању. У ствари, у ѓишњању је ѓроблем дуџоџ ѓрајања који је на неки начин и данас акџуелан. Основни исџраживачки ѓроблем ѓемаџике нашеџ научноџ зборовања дио је широкоџ комџлекса који се у историјској науци означава ѓојмом **источноџ ѓишњања**. За Црну Гору ѓто је било ѓишњање ослобођења сународника, обезбјеђење живоџноџ ѓросџора и међународноџ ѓризнања факџичке независности.

Вријеме које је ѓредметџ наше ѓажње (уже ѓледано) јесте биџка на Граховцу (1858) и међународно ѓпризнање Црне Горе (1878). Међушџим, мало је ѓишњања у историџи која се моџу рјешавати без сагледавања у ширем конџекстиу и без узрочно-ѓосљедичних веза које су на европским ѓространствима, а ѓособно на Балкану одувјек биле ѓрисушџне.

Никада се кроз дуџу историџу свијета нишџта значајније није овдје десило а да је било без одјека на остали дио Европе, и обратино. Стоџа се није чудити што су велике силе од раније, а ѓособно у XIX стољећу, усредсредиле своју ѓажњу и интерес ка овом региону. Немци су жељели ѓродор ка Истоку, Руси шџишџили од раније стечену сферу своџ ушџицаја, чему су се, ошџи, суѓрошџављали Французи и Енѓлези, док Ватикан није одустајао од католичко-унијатских ѓежњи.

Преџлишњање сукобљених интереса великих сила у **источном ѓишњању** са националноослободилачким циљевима балканских народа ѓо-времено је омоџћавало и ѓозитивна национална достџићнућа, али је чешће било кочница националном рјешењу на Балкану, нарочитио ѓос-

лије 1878. године када је подијелен на аустријску и руску уједињену сферу.

Некада моћна Османска Империја боловала је од неизлечиве државне кризе и кризе система, уз изгубљене наде да ће икад повратити некадашње територије, које су се неумољиво ослобађале. Повремено, загрицнувши прстаји били су само рефлекс издисајних мука оронуте империје, чији се поштални слом на Балкану извјесно примичао.

Европски моћници и душебрижници су, наводно прудећи се да је стасу, размишљали како да, иза њеног слома, подијеле територије. Тиме се изв. Истиочно питање дубље заошћавало.

Иако дипломатски увијено, ипак је било јасно да међу великима нема дубље и искреног залагања да помогну рјешење балканског питања. Књаз Данило, схваћајући руске проблеме, покушава да иотражи покровитељство на Зајаду, а да земљу енергичним мјерама припреми за велика прегнућа. Највишежом казном санкционисао је племенски непослух, сејаритизам, лойовлук и разна злодјела, потврдивши на почетку Црногорцима изговорене ријечи: "Ево колико сам мали, бићу вам виши од Ловћена".

Књаз се обрачунао са пограничном хајдучијом и самовољним ујадима, смањив крвну освету, обуздао иљачку на крајинама и иако стјекао повјерење у сусједству шада слободне Црне Горе. Тиме је отворио практичну могућност да се окрене ка остварењу одавно заумљених планова за ослобођење Херцеговине. А тамо иушеви су ишли преко од раније познатог разбојишта - Грахова. Оно је имало стравителјски значај за Црногорце и Турке. За Црну Гору Грахово је било база за ујад црногорских чета у Херцеговину, а иакође и база уједињаја и веза за иотпомагање херцеговачких устаника. Турци су ишежили да на њему поидигну бедем, који би одвојио Херцеговину од Црне Горе. Због тога је Грахово било иотриште честих сукоба и борби између Турака и Црногораца, судбински чвор и за Црну Гору и за Херцеговину. То је био и главни правац када ће, на крвави мајски уранак, кренути црногорска момчад под командом књажевог брата и даровитог војсковође Мирка.

Знала је Османска Царевина да губитком Грахова губи одбрамбене позиције у Херцеговини, па је покушавала да се одује, али неуспјешно. Колико је ша мајска крвава жетва за Црногорце била велика, а посебно скупа за турску страну, свједоче њен одјек у Европи и њене далекосежне посљедице. Формирана је међународна комисија за разграничење, иако је већ шада Црна Гора, уз раније утврђиване границе према Аустрији, била фактички (мада незванично) призната држава. Побједа на Граховцу имала је за посљедицу увећање националне територије Црне Горе, међународно разграничење с Турском, извјестан облик признања њеног независног положаја исполованог првенствено од стране Русије и Француске. Од шада је неспоран уједињај Црне Горе на околна племена Херцеговине, Брда и сјеверне Албаније. Везе са Херцеговином биле су јаке због крвног и племенског сродства и традиције

заједничког чешовања прошив Турака, што је случај и са сјеверноалбанским католичким племенима, која се везују за Црну Гору.

Побједа на Граховцу и црногорско-шурско разграничење (1859) имали су велики одјек у Европи и посебно у јужнословенском свијету. Почео је да се шири прави култ Црне Горе. Но, било је и настојања да се умањи њен значај и уоштите ослободилачки усјеси црногорског оружја (званични Београд).

Али, велике силе (нијесу "велике правде", а "сила Бога не моли") то не пофермаше. Требало је чекаћи још близу двије деценије и поново борбом - оружјем на дружим покршћима доказати то своје право. А жриве и крв, а пашње и јад народни...? - Па, ко је кад из свијета за то овдје бринуо! Тако је било у прошлом стољећу, иако је и у овом, а зле слушње зворе да би се иако могле и наставиши.

С обзиром на овако научношурчни одбир предложених реферата, нема сумње да ће Скуи даћи несумњив допринос шемајници која је пред нама, али и одзворе на нека неријешена ишћања.

А зар може бити ишћа у научношраживачком раду (на подручју историје) занимљивије од сошћивене прошлости. Тиме се одужујемо прецима, а дуљ даљеј сјећања и подсјећања остављамо пошћима.

Скуиу желим шлодан рад, а научницима са шране и иносшранства дуљујемо и посебну захвалност што су показали инштересовање за ову крујну шемајнику из историје Црне Горе. Но, шоме се није ни чудити јер су и њихови преци (било из Србије, моћне зашћинице Русије или са других меридијана), у вијеку о којем је ријеч, с шажњом и дивљењем шрашили догађања на овим и данас несшабилним шросшорима.

На крају, још једаншћ вас срдочно шоздрављам и Научни скуи **"Међународно шризнање Црне Горе"** може да шочне.

Хвала.

Проф. др Бранислав Ковачевић

